

(Nadaljevanje z 19. strani)

Vzemimo, da je prišlo do formiranja splošne profitne mere. Kapital te veje realizira torej povprečni profit. To pomeni, da je vrednost proizvodov te veje preobrazena v proizvodno ceno, ta pa odreja tori to tržno ceno za blago te vrste. Nadalje vzemimo, da je tržna cena enaka proizvodni ceni, ker sta v takem razmerju tudi ponudba in povpraševanje po blagu.

Del tržne cene — povprečni profit — nam je torej znan. Kot od zunaj vsiljena velikost je dan z razmerjem med celotnim kapitalom in celotnim profitom.

Kaj pa je s tistim delom, ki pomeni lastno ceno. Kdo uravnava njeno velikost?

Ta del cene, lastno ceno odreja povprečna raven delovne storilnosti, ki jo giblje kapital te veje. Ta je izraz razvitosti te veje. Z nje odsevajo zakonitosti delovne storilnosti. Kolikor je večja — to pomeni, da je največji del kapitala te veje (če ne ves) dosegel visok tehnični napredek, da ima visoko organsko sestavo, da giblje malo živega dela v primerjavi z veliko množino proizvajalnih sredstev — toliko je lastna cena blaga te veje nižja in postaja nižja: toliko v njej narašča delež minulega dela ter se sorazmerno in absolutno znižuje delež živega dela itd.

Toda tu imamo opravka z več individualnimi kapitali. Lastne cene blaga, ki ga proizvajajo, so različne. Zato pa so različne tudi množine profita, ki si ga prisvajajo pri enaki tržni ceni, različne so individualne profitne mere, po katerih ti kapitali povečujejo vrednost... kljub enaki povprečni profitni meri, ki velja za to vejo kot celoto.

Te razlike pa ne ustvarja neposredno povprečni profit. Njega upoštevamo kot dano velikost, na primer 50. To razliko ustvarja lastna cena.

Vzemimo, da je v tej veji pet kapitalov — od I do V. Vsak velja kot 100. Povprečni profit je 30. Tržna cena, po kateri se to blago prodaja... 80. Različne pa so lastne cene. Na primer:

Kapital	Lastna cena	Profit	Tržna cena
I	40	40	80
II	45	35	80
III	50	30	80
IV	55	25	80
V	60	20	80

Poglejmo ta razmerja. Samo profit kapitala III se krije s povprečnim profitom. Njegova lastna cena je 50. Vse druge so drugačne in zato so drugačne tudi množine profita.

V osnovi nam kapital III s svojim predujmom, organsko sestavo, naglacio obračunja itd... pomeni družbeno potrebni kapital za to vrsto proizvodnje. Pooseblja družbeno potrebne delovne pogoje oziroma potrebno družbeno delo.

Kapital I in kapital II poosebljata ugodnejše pogoje, kakor so družbeno potrebni za to vrsto dela. Njihova delovna storilnost je večja, zato povečujeta vred-

nost po višji meri, kakor je povprečna profitna mera. Razen povprečnega profita dobita tudi presežni profit: kapital I celih 10, a kapital II 5 (presežni profit). Nasprotno se je zgodilo pri kapitalu IV in kapitalu V. Delujeta v pogojih, ki so pod povprečno ravni v delovni storilnosti. Ta dva kapitala ne poosebljata »družbeno potrebnega dela«, temveč trošita več dela (minulega in živega), kakor znaša ta potrebna povprečna velikost. Dejansko njuni lastni ceni ne moreta biti priznani kot družbeno potrebni, niti ne dobita takega potrdila. V njunem računju se to pokaže kot njuna slabost — nesposobnost, da bi ustvarila povprečni profit. Dodatek k njihovim ceni (profit) je manjši kakor povprečni profit: pri kapitalu IV za 5, a pri kapitalu V za 10.

Na tem terenu se razvija konkurenca med kapitali neke veje. Njen predmet je lastna cena. Prav ta jim je le v njihovi neposredni dosegljivosti, ker se jim splošna profitna mera vsiljuje kot zunanje primoranje. Zato je trud vseh usmerjen k temu, da jo znižajo. To pa pomeni povečan trud v akumuliranju, v razvijanju tehnike in kombinacije dela, v smotrnejši delovni organizaciji itd.

Vsaka veja (ki vsebuje družbeno potrebno količino kapitala) torej prisvaja od skupne množine v družbi proizvedenega profita samo povprečni del — po velikosti svojega kapitala. Ta povprečna množina se naprej razporeja znotraj te veje na posamezne kapitale v odvisnosti od višine njihovih individualnih lastnih cen. Ta delitev se uresničuje s konkurenco med kapitali te veje v boju vsakega, da zniža svojo lastno ceno.

Komu pa daje konkurenca v samih vejah prvenstvo? Prvenstvo daje kapitalom I, II, III, posebno pa kapitaloma I in II, ker v tej veji gibljeta delovno storilnost nad povprečjem. Po drugi strani lahko dodata večidel profita svojemu kapitalu, ker prisvajata sploh večjo množino profita (40 in 35). Možnosti za njuno rast in tehnično izpopolnjevanje so največje. Torej tudi za povečanje proizvodnje blaga. Zato pa morata širiti tudi prostor za svoje blago. Kako? Ceno lahko znižujeta: delno zato, ker tudi po ceni, ki je nižja od 80, vendarle prisvajata dobiček po stopnji, ki je iznad povprečne, delno pa zato, ker imata zaradi tehničnega ekonomskega napredka, boljše kombinacije družbenega dela in večjega obsega proizvodnje še nižjo lastno ceno in tudi po znižani tržni ceni dobita presežni profit.

Ce bi se tržna cena znižala na 70 in bi kapitala I in II znižala svoji lastni ceni denimo: I na 30, a II na 35, bi še naprej prisvajala enake množine profita, kakor tedaj, ko so bile tržne cene 80. Kaj pa se tedaj zgodi s kapitaloma IV in V. Ta dva prisvajata še manj profita. Njuni visoki lastni ceni... se počasi približavata tržni ceni. Možnosti za akumulacijo so čedalje manjše in... na vidiku je zanju bankrot.

Naj sklenemo. Konkurenca v sami veji se vodi okrog razdelitve dobička, ki pripada tej veji po zakonu splošne profitne mere. Zato je njen predmet lastna cena. Spodbuja napor za dvig delovne storilnosti.

(Nadaljevanje)

V TEJ STEVILKI OBJAVLJAMO:

Volitve ljudskih odborov; »Družinsko in gospodinjstvo 1957«; Individualni obračun katastrskega dohodka; Potrošniški krediti, Hranilne vloge; Gradnja stanovanj na Hrvaškem. Izkušnje zborov proizvajalcev na Hrvaškem; Službe za pospeševanje gospodinjstva; Osnutek perspektivnega plana puljskega okraja; Servisi na razstavi »Družina in gospodinjstvo«; Aktivnost okrajnih odborov v čačanskem okraju; Bolniške postelje.

Polletne bilance podjetij v Ljubljani in v Sarajevu; Aktivnost delavskega sveta v tovarni »Ivo Lola Ribar«; Prodajalne na drobno s pavšalnim obračunom v Sarajevu; Ustanavljanje servisov pri elektropodjetjih.

Hranilno-kreditno poslovanje kmetijskih zadrug; Melioracije v osijskem okraju; Znatno manj neobdelanih površin v letošnjem letu; Reorganizacija Državnega zavarovalnega zavoda;

Zajamčene cene žita; Zakon o izkoriščanju melioriranih zemljišč v Sloveniji; Krediti za zimske zaloge.

Amortizacijski sklad

Upravljanje gospodarstva v DR Nemčiji; Ljudska republika Mongolija; Petrolej na Srednjem vzhodu.

Iz listov in biltenov — Knjige in časopisi — Vprašanja in odgovori — Tečaj politične ekonomije.

Uredniški odbor

NIKOLA BALOG, TONE VRATUŠA, TODOR VUJASINOVIĆ, DANILLO VUKOVIĆ, DUSAN VUKOVIĆ, KIRO GLIGOROV, ASER DELEON, MILUN IVANOVIĆ, PETAR IVICEVIĆ, JOVAN MARINOVIC, LJUBISAV MARKOVIĆ, NIKOLA MILJANIĆ, MITRA MITROVIĆ, ANTE NOVAK, VOJIN POPOVIĆ, ZENKO HAS, NIKOLA COBELIĆ, RAJKO SKALJAK;

Predsednik uredniškega odbora: KIRO GLIGOROV

Glavni in odgovorni urednik: RAJKO SKALJAK

Uredniški odbor za Slovenijo: JOZE CIGLER, IVO KLEMENCIC, VIKTOR KOTNIK, TINE LAH, SVETOZAR POLIČ, FRANCE POTISEK, DANE ROBIDA, MILE SMOLINSKY

Predsednik uredniškega odbora za Slovenijo: DANE ROBIDA